

O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA PROGNOZLASH

Rafiyeva Zarina

*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti o'qituvchisi*

Shog'dorov Suxrob

*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti talabasi*

Toshtemirov Axror

*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti talabasi*

Annotatsiya: O'zbekiston iqtisodiyotining jadal rivojlanayotgan sharoitida moliyaviy rejalashtirish va prognozlash masalalari alohida dolzarblik kasb etadi. Hukumat, sanoat va korporativ darajadagi samarali moliyaviy boshqaruv barqaror o'sish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va strategik maqsadlarga erishishning kalitidir.

Kalit so'zlar: Moliyaviy rejalashtirish, Moliyaviy prognozlash, barqarorlik, Nazariy asoslar, Samarali tizim.

Moliyaviy rejalashtirish: moliyaviy faoliyatning maqsad va vazifalarini aniqlash, shuningdek, mavjud resurslar va cheklovlarni hisobga olgan holda ularga erishish strategiyasi va usullarini ishlab chiqish jarayoni. Moliyaviy prognozlash: turli usullar va modellardan foydalangan holda joriy va o'tmishdagi ma'lumotlarni tahlil qilish asosida kelajakdagi moliyaviy natijalarni bashorat qilish.

Maqsadlar - moliyaviy barqarorlikni ta'minlash: moliyaviy resurslarni muvozanatli shakllantirish, taqsimlash va ulardan foydalanish. Foydani maksimallashtirish: xavflarni minimallashtirish bilan birga optimal moliyaviy natijalarga erishish. Samaradorlikni oshirish: resurslardan foydalanishni optimallashtirish va xarajatlarni kamaytirish. Riskni kamaytirish: potentsial moliyaviy xavflarni oldindan bilish va minimallashtirish. Strategik maqsadlarga erishish: tashkilotning uzoq muddatli strategik maqsadlarini amalga oshirish.

Nazariy asoslar - Moliyaviy rejalashtirish turlari: Strategik: 3-5 yil va undan ortiq muddatga uzoq muddatli maqsad va vazifalarni belgilash. Taktik: 1-2 yilga qisqa muddatli rejalar ishlab chiqish, strategik maqsadlarni batafsil bayon qilish. Operatsion: Bir oy, chorak, yil uchun joriy moliyaviy faoliyatni rejalashtirish.

Moliyaviy rejalashtirish usullari - me'yoriy: reglament va standartlar asosida rejalashtirilgan ko'rsatkichlarni aniqlash. Dasturiy: rivojlanish dasturlari asosida rejalashtirish. Byudjet: daromad va xarajatlarni rejalashtirish. Prognozlash: turli

prognozlash usullaridan foydalangan holda kelajakdagi moliyaviy natijalarni bashorat qilish.

Moliyaviy prognozlash modellari:

Statistik: O'tgan ma'lumotlarni tahlil qilish va tendentsiyalarni ekstrapolyatsiya qilish asosida. Ekonometrik : Iqtisodiy naqshlar asosida bashorat qilish uchun matematik modellardan foydalaning. Simulyatsiya modellari : Turli xil rivojlanish stsenariylarini simulyatsiya qilish va ularning moliyaviy natijalarga ta'sirini baholash imkonini beradi.

2022-2026-yillarda Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasida mamlakatni rivojlantirishning maqsad va vazifalari, jumladan, moliyaviy rejalashtirish va prognozlash sohasidagi vazifalar belgilab berilgan.

2023-2026-yillarda moliya bozorini rivojlantirish dasturida moliya bozorini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari belgilab, asosiy e'tibor moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimini takomillashtirishga qaratilgan.

Davlat moliyasini boshqarish tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida davlat moliyasini boshqarish tizimini rivojlantirishning maqsad va vazifalari, jumladan, moliyaviy rejalashtirish va prognozlashni takomillashtirish bo'yicha vazifalar belgilab berilgan.

“O'zbekiston Respublikasining Byudjet tuzilishi to'g'risida”gi qonun mamlakatimizda byudjetni rejalashtirish va prognozlash asoslarini belgilaydi. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi soliqlarni hisoblash va to'lash tartibini belgilab beradi, bu esa byudjet daromadlarini shakllantirishga bevosita ta'sir qiladi. Boshqa qonunlar: davlat qarzi to'g'risida, buxgalteriya hisobi to'g'risida, banklar va bank faoliyati to'g'risida va boshqalar ham moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimiga ta'sir qiladi.

Stokastik modellashtirishdan foydalanish turli iqtisodiy rivojlanish stsenariylarini simulyatsiya qilish va potentsial xavflarni baholash imkonini beradi. Risklarni tahlil qilish moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiluvchi potentsial xavflarni aniqlash va baholash uchun ishlatiladi. Stress testi moliyaviy tizimning turli stressli hodisalarga barqarorligini baholash uchun ishlatiladi. O'quv seminarlari va treninglar o'tkazish mutaxassislarning moliyaviy rejalashtirish va prognozlash sohasidagi bilim va malakalarini oshirishga yordam beradi. Onlayn kurslar va o'quv dasturlarini yaratish moliya sohasidagi ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Kamchiliklari va muammolari:

Uzoq muddatli, oʻrta muddatli va qisqa muddatli moliyaviy rejalashtirishning yagona tizimi mavjud emas. Strategik maqsadlar va joriy byudjet rejalari oʻrtasida tafovut mavjud. Prognozlash jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish cheklangan. Moliyaviy maʼlumotlarni yigʻish, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlari etarli darajada avtomatlashtirilmagan. Moliyaviy rejalashtirish sohasida turli davlat organlari va moliya institutlari oʻrtasidagi muvofiqlashtirishning past darajasi.

Turli boʻlimlarning harakatlarini sinxronlashtirishning etarli emasligi. Aholining va biznesning moliyaviy rejalashtirish masalalaridan xabardorligining pastligi. Maqsadlarga erishish uchun moliyaviy rejalashtirishning ahamiyatini tushunmaslik.

Rivojlanish istiqbollari - Oʻzbekistonda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimini rivojlantirishning strategik yoʻnalishlari quyidagilardan iborat boʻlishi kerak: Xalqaro standartlarni hisobga olgan holda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash metodologiyasini takomillashtirish. Moliyaviy sektorda risklarni boshqarish tizimini ishlab chiqish. Moliyaviy maʼlumotlarni yigʻish, qayta ishlash va tahlil qilish uchun yagona axborot tizimini yaratish. Moliyaviy rejalashtirish va prognozlash sohasida mutaxassislarining malakasini oshirish. Aholining va biznesning moliyaviy rejalashtirish masalalari haqida xabardorligini oshirish.

Xulosa

Oʻzbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini taʼminlashda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash asosiy oʻrin tutadi. Ushbu tizimni rivojlantirishning strategik yoʻnalishlarini amalga oshirish moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish, risklarni kamaytirish, belgilangan maqsad va vazifalarga erishish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2(1), 200-202.
2. Рафиева, З., Шодиев, Ж., & Бурхонов, А. (2024). ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(1), 256-260.
3. Рафиева, З., Бурхонов, А., & Шодиев, Ж. (2024). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА. *INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY*, 2(1), 252-255.
4. Javohir, S., & Xadjaeva, F. (2024). ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF STATE BUDGET DISTRIBUTION. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 2(1), 239-242.

5. Kamil, M., Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). TECHNOLOGICAL TRENDS IN THE DIGITAL ECONOMY. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(1), 406-408.
6. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). DIGITAL ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSFORMATION OF ECONOMIC SYSTEMS. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 162-166.
7. Hamzaevich, S. J., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., Rozikovna, R. M., & Jubatirovna, X. S. (2024). ILMIY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
8. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). СТРАХОВАНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ И ЕГО РАЗВИТИЕ В УЗБЕКИСТАНЕ. The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development, 1(2), 14-18.
9. Рафиева, З. (2023). Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике.
10. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
11. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O 'QUV YURTLARIDA MASHG 'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O 'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
12. Zarina, R., Shoxrux, I., & Abutolib, R. (2024). XALQARO MOLIYA O 'ZBEKISTONDA. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(3), 29-34.
13. Zarina, R., Jahongir, S., & Asadbek, I. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMINI OPTIMALLASHTIRISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(3), 25-28.
14. Ахмедов, У. (2018). Управление качеством и эффективностью туристического обслуживания в гостиницах. Экономика и инновационные технологии, (5), 108-117.
15. Sadridin o'g'li, A. U. (2023). The importance of cybersecurity interpretation in ensuring the development of digital Uzbekistan. Analysis of International Sciences, 1(2), 55-60.